Waterschap Rijn en IJssel

PROJECTOPDRACHT & PLAN VAN AANPAK

Projectnaam: PAS Bekendelle, verbeteren waterkwaliteit – vervolg Winterswijk-Oeding

Projectnummer: 80864

Locatie: Boven-Slinge en Schlinge

Opdrachtgever:
5.1.2e

Projectteam:
5.1.2e (projectleider)
5.1.2e
5.1.2e
5.1.2e

Aanleiding:
Bekendelle is aangemerkt als Natura 2000-gebied waarbij het rijk en de provincie Gelderland in dit gebied PAS-maatregelen hebben gepland. Het doel van de PAS is het nemen van brongerichte maatregelen en herstelmaatregelen die achteruitgang van natuurwaarden, als gevolg van stikstofdeposities, te stoppen. Dergelijke maatregelen zijn ook voor de Bekendelle opgenomen in de SOK.

Naast het project 'PAS Bekendelle, verbeteren waterkwaliteit' is het project 808660 'PAS Bekendelle, Hydrologisch herstel, mitigatie en natschade' in voorbereiding, waarbij inrichtingsmaatregelen worden voorbereid.

De probleemstelling van het project:
Volgens het Beheerplan Natura 2000 63 – Bekendelle, zijn er in de Bekendelle duidelijk eutrofiëringsverschijnselen (Grote brandnetel) aanwezig als gevolg van inundatie van oppervlaktewater uit de Boven Slinge, ondanks het feit dat de waterkwaliteit de laatste 30 jaar aanzienlijk is verbeterd.
Het water van de Boven Slinge is bij binnenkomst in Bekendelle belast met voedingsstoffen die bij inundaties (kunnen) leiden tot vermesting in vooral de beekbegeleidende broekbossen in de laagtes langs de beek. Het oppervlaktewater heeft te hoge concentraties nitraat, sulfaat en enkele (zware)metalen zoals zink en cadmium. De fosfaatconcentratie is acceptabel, maar kan door de hoge beschikbaarheid van sulfaat in tweede instantie tot interne eutrofiering leiden. (PAS-Gebiedsanalyse voor Natura2000 gebied 063 Bekendelle, 2015).

Korte analyse
De concentraties nutriënten (stikstof en fosfaat) in de Boven-Slinge (tussen de landsgrens en het verdeelwerk Bredevoort) en in bovenstrooms gelegen Schlinge zijn relatief hoog en voldoen niet aan de doelstellingen die zijn gesteld in het kader van de Europse Kaderrichtlijn water (KRW).
Uit een bronnenstudie uit 2010 blijkt dat de bijdrage fosfaat voor 68% afkomstig is uit het stroomgebied van de Boven-Slinge dat is gelegen in Duitsland en voor 32% afkomstig is uit het Nederlandse deel van het stroomgebied. Deze percentages weerspiegelen de omvang

van de deelstroomgebieden aan weerszijden van de grens; het stroomgebied van de boven-Slinge / Schlinge is in Duitsland aanzienlijk groter dan in Nederland.
In onderstaande figuren is weergegeven welke aandeel de verschillende bronnen hebben in de concentratie fosfaat en stikstof.

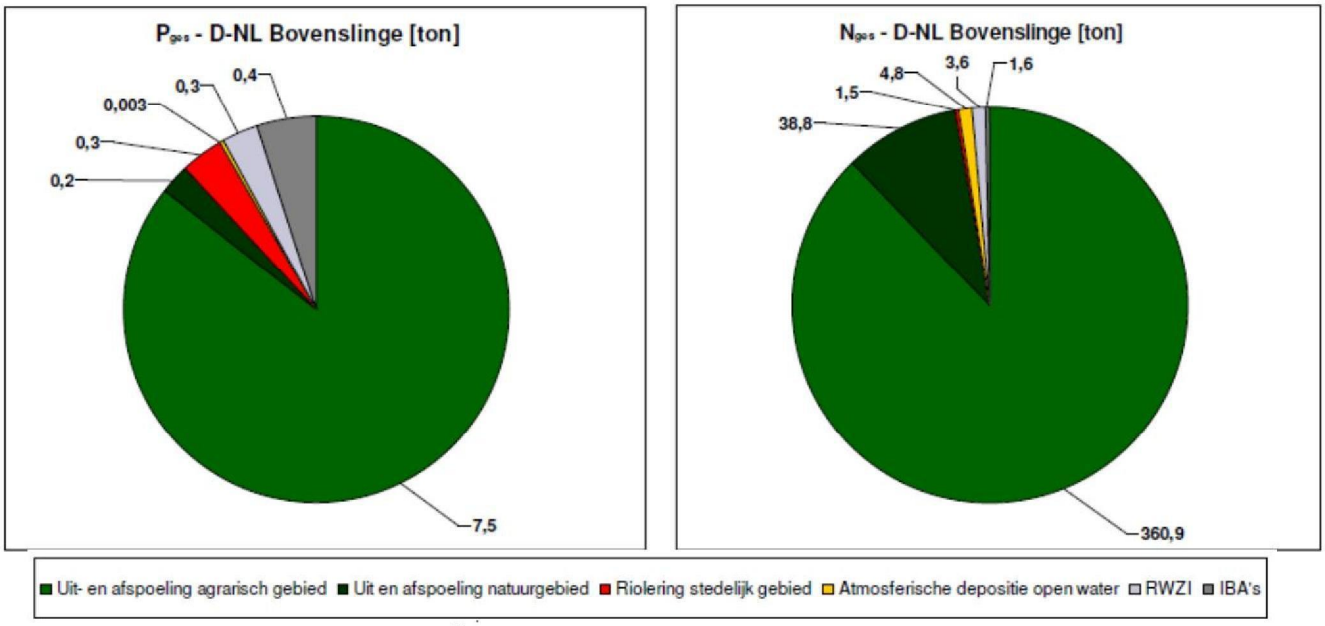

Figuur 1. Absolute bijdragen van verschillende emissibronnen (Bron: Gebiedsanalyse waterkwaliteit regio Winterswijk-Oeding, Ingeninieursbüro Feldwisch en DHV, 2010

Geconcludeerd kan worden dat zowel ten aanzien van fosfaat als stikstof het agrarische gebied de grootste emissiebron vormt (aandeel rond de 85%). Naast de intensiteit van de agrarische grondgebruik speelt mee dat de combinatie van een slechte doorlatendheid van de bodem door de aanwezigheid van keileem en het hellende karakter van gebied leidt tot oppervlakkige afvoer en het ontstaan van piekafvoeren. Beide situaties leiden tot extra nutriënten aanvoer.

Het aandeel vanuit de overige bronnen is relatief klein en verspreid over zeer veel locaties. Een uitzondering vormt de bijdrage vanuit RWZI's. Dit betreft voor de Boven-Slinge / Schlinge slechts één bron, namelijk de RWZI in Südlohn.

In het grensgebied van Winterswijk en Oeding is een grensoverschrijdende afstemming en samenwerking nodig om de komende jaren aan verbetering van de waterkwaliteit te werken.

In de periode 2010 - 2012 werkten de waterbeheerders, agrariërs en de gemeenten Winterswijk en Südlohn in een pilotproject samen aan verbetering van de waterkwaliteit in dit grensgebied. De samenwerking was gericht op de uitwisseling van kennis en ervaring tussen de Duitse en Nederlandse deelnemers en het beproeven van mogelijke landbouw-maatregelen om af- en uitspoeling van nutriënten te voorkomen.

Wat zijn onze stakeholders en wat is hun rol?

- Agrariërs, loonbedrijven en agrarische adviseurs: deelnemers aan het uitwisselingsprogramma;
- WRIJ, Landwirtschaftskammer, LTO Noord afdeling oost Achterhoek, gemeente Winterswijk: organisatoren van het uitwisselingsprogramma, waarbij WRIJ en de LWK Borken samen de trekkersrol vervult;

- Kreis Borken, gemeinde Südlohn, provincie Gelderland: volgers van het uitwisselprogramma.

Doel van het project:
Het project heeft de verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit in Bekendelle tot doel. Omdat het bovenstroomse deel van de Boven Slinge vooral op Duits grondgebied ligt is het belangrijk de problematiek grensoverschrijdend te benaderen.
Het project richt zich daarbij primair (als vervolg pilotproject Winterswijk – Oeding) op een hernieuwde uitwisseling van actuele kennis van en ervaring met het terugdringen van af- en uitspoeling van meststoffen en een langdurig goed agrarisch rendement door een goede bodemstructuur en een efficiënte benutting van meststoffen. Het project beoogd via een kortdurend uitwisselingsprogramma mogelijkheden voor nieuwe projecten om nutriënten terug te dringen op het spoor te komen.
Secundair richt het project zich op verbetering van de waterkwaliteit door aandacht voor bijdragen van nutriënten vanuit het effluent van de RWZI Oeding, IBA's in Duitsland en het afvangen van zwerfvuil in Duitsland.

Uitgangspunten en randvoorwaarden:
Afbakening/aanpak:
In de eutrofiering van het natuurgebied Bekendelle, zowel via het grondwater als via het oppervlaktewater, speelt de toevoer van nutriënten vanuit agrarische gronden een hoofdrol. De aanpak richt zich daarom primair op het terugdringen van deze aanvoer.
Daarbij ligt het accent op het aanjagen van reeds voorgenomen inspanningen in het kader van de KRW om de nutriëntenbelasting terug te dringen én op het bevorderen van aanpassingen in de bedrijfsvoering van agrariërs gericht op een efficiënte benutting van meststoffen en dus het voorkomen van verliezen van meststoffen richting het grond- of oppervlaktewater.
Het bevorderen van een efficiënte benutting van meststoffen vindt plaats door voorlichting en uitwisseling ten aanzien van verschillende grondbewerkings- en teelttechnieken.
Het doel is om het Duits-Nederlandse netwerk van gemotiveerde agrariërs te reactiveren in de hoop dat hier een sneeuwbaleffect vanuit gaat.
Daarom wordt gekozen voor een aanpak bestaande uit een 2 jarig uitwisselingsprogramma, waarbij agrariërs, loonbedrijven en agrarische adviseurs kennis en ervaringen uitwisselen ondersteund door medewerkers vanuit WRIJ en de Landwirtschaftskammer.
Een deel van het budget wordt gereserveerd voor onderzoeken, metingen of concrete initiatieven die uit de uitwisselingsbijeenkomsten naar voren komen. Het kan bijvoorbeeld gaan om de concrete toepassing van pilot-maatregelen op bedrijfsniveau als daar een voorbeeldwerking vanuit gaat.

Aanvullend hierop gaat de aandacht uit naar het bepalen van de huidige bijdrage vanuit de RWZI in Südlohn en de mogelijkheden om deze bijdrage aan nutriënten nog verder te verlagen. Hiertoe wordt een uitwisseling georganiseerd tussen medewerkers vanuit WRIJ die betrokken zijn bij de RWZI Winterswijk en medewerkers van de RWZI in Südlohn.

Tot slot is een verkenning denkbaar van de werking van IBA's op Duits grondgebied en de mogelijkheden om de nutriëntenlast op het oppervlaktewater te verkleinen.

Projectresultaat:
Een afname van nutriënten en andere vervuilende stoffen in de Boven-Slinge / Schlinge en het reactiveren van een netwerk van agrariërs, in het stroomgebied van de Boven-Slinge / Schlinge, die gemotiveerd zijn om meststoffen aan weerszijden van de grens efficiënt te benutten en uit- en afspoeling te voorkomen.

Het, gezamenlijk met Duitse partners, komen tot voorstellen voor maatregelen die bijdragen aan het terugdringen van de hoeveelheid nutriënten, bijvoorbeeld ter realisatie van het Gewässerkonzept Boven – Slinge.
Het leveren van een bijdrage aan het terugdringen van nutriënten en medicijnresten in het effluent van de RWZI Südlohn.

Financiën:
Vanuit de SOK is € 75.000 beschikbaar.
De kosten die voortkomen uit het programma zijn geraamd en opgenomen in de begroting in de bijlage.

Planning:
Het uitwisselingsprogramma start in 2018 en zal doorlopen tot in 2020. Om aan te sluiten bij de planning voor het project 'PAS Bekendelle, Hydrologisch herstel, mitigatie en natschade' worden aanvullende projectvoorstellen/maatregelen reeds in juli 2019 geformuleerd.

Risicomanagement:
Het risico is gering door het accent op voorlichting en het werken aan netwerken.
Van belang is dat agrariërs, loonwerkers en agrarische adviseurs kennis en ervaring onderling uitwisselen. Het risico bestaat dat de uitwisseling onvoldoende relatie heeft met het thema waterkwaliteit. Om dit risico in het perken heeft WRIJ, samen met de Landwirtschaftskammer nadrukkelijk de regie bij het samenstellen van het uitwisselingsprogramma.
Het risico bestaat dat er wel uitwisseling van ervaringen plaatsvindt, maar dat concrete maatregelen vanuit particulieren of overheden uitblijven. Medewerkers vanuit WRIJ zullen aansturen op het concreet maken van de individuele bijdragen om de waterkwaliteit te verbeteren.

Communicatie:
Communicatie richt zich primair op agrariërs, loonbedrijven en agrarische adviseurs. Voor de communicatie wordt gebruik gemaakt van netwerken van LTO, WCL en de Landwirtschaftskammer.

Voor akkoord:

Opdrachtgever: Projectleider:

Datum: …… ……

Kopie: opdrachtgever, teamleden, archief, projectadm, beheerder Easy Reporting/Time Connect
Bestandsnaam